

M. I. PETROSJAN

O kryterium postępu moralnego i o humanizmie*

Na wstępie autorka rozważyła pojęcia humanizmu występujące w filozofii. Polemizując z istniejącą jeszcze tendencją do utożsamiania humanizmu z humanitaryzmem i traktowania humanitaryzmu jako głównej zasady moralności komunistycznej wskazywała, że proces rozwoju świadomości moralnej związany jest właśnie z humanizmem. Humanistyczne ideały wyrażają moralny postęp ludzkości.

Genealogia ich sięga w daleką przeszłość i niesłusznie uważa się ideologów młodej, postępowej burżuazji okresu Odrodzenia za pionierów humanizmu. Ideały te zawarte są już w tradycjach walk wyzwoleniczych, widzimy je w legendach i pieśniach, przysłowiach ludowych i epitafiach, w działalności i twórczości ludzi postępu w każdym kraju. We współczesnej epoce ideały te związane są z walką o komunizm, o zapewnienie każdej jednostce ludzkiej warunków wszechstronnego rozwoju.

Nie można negować rozwoju humanizmu również we współczesnych krajach kapitalistycznych, humanizmu narodowych rewolucji w krajach dotąd zależnych, ani też humanizmu przedstawicieli inteligencji w rozwiniętych krajach Zachodu (Russell, Sartre, Fromm i in.), ale nie można też nie dostrzegać zasadniczej różnicy między burżuazyjnym pojmowaniem humanizmu a „realnym” humanizmem marksistowskim, który wychodzi poza abstrakcyjne sformułowania i postulaty i wiąże humanizm z walką klasową i budową komunizmu.

O ile ideały humanistyczne zawarte w twórczości ludowej nie zostały wyrażone w systemach filozoficznych, a w systemach filozoficznych

* W sprawozdaniu nie podajemy referatu w całości, ponieważ nie został nam doręczony. Odtwarzamy jedynie w najogólniejszych zarysach myśli autorki. Szerzej z poglądami prof. Petrosjan na poruszony w referacie temat Czytelnik może zapoznać się na podstawie jej książki pt. *Gumanizm*, Moskwa 1964.

burżuazji wyrażone zostały w sposób abstrakcyjny, to w naukowym ujęciu wystąpiły dopiero w marksizmie.

W drugiej części referatu autorka wskazała na aktualne, polityczne znaczenie problematyki postępu moralnego i humanizmu. Polemizując z lansowanymi obecnie w Chinach tezami, że „rewizjoniści” mieniący się marksistami przejmując burżuazyjne hasła wolności, równości, braterstwa i humanizmu pragną zastąpić socjalizm marksistowski humanizmem burżuazyjnym wskazała, iż problem polega na tym, jaką treść wkłada się w te pojęcia. „Nie można wyrzec się humanizmu dlatego, że głosiła go burżuazja. Zgodnie z takim rozumowaniem należałoby również wyrzec się socjalizmu, ponieważ hitleryzm nazywał swoją faszystowską ideologię socjalizmem narodowym”.